गण्डकी प्रदेशका योजना,अनुगमन तथा मूल्याङ्कन महाशाखा तथा शाखामा कार्यरत कर्मचारी र मध्यमकालीन खर्च संरचना बनाउने प्राबिधिक समितिका सदस्यहरुलाई मध्यमकालीन खर्च संरचना सम्बन्धी अभिमुखिकरण

डा. गिरिधारी शर्मा पौडेल
उपाध्यक्ष
प्रदेश नीति तथा योजना आयोग गण्डकी प्रदेश

१५ फागुन २०७९

ईमेल: giridharisp@gmail.com

फोन:९८५११६०२३७

छलफलका विषयवस्तु

- मध्यमकालीन खर्च संरचना (Medium-term Expenditure Framework- MTEF) को अवधारणा,
- नेपालमा मध्यमकालीन खर्च संरचनाको प्रयोग र यसको कानूनी आधार,
- नीति, योजना, मध्यमकालीन खर्च संरचना र बार्षिक बजेट तथा कार्यक्रमबीचको अन्तरसम्बन्ध,
- प्रदेशमा मध्यमकालीन खर्च संरचनासम्बन्धी संस्थागत व्यवस्था,
- मध्यमकालीन खर्च संरचनाको तर्जुमा प्रक्रिया र जिम्मेवारी,
- आयोजना प्राथमिकीकरण तथा सांकेतीकरणका आधारहरू,
- केही महत्वपूर्ण फारामहरुबारे जानकारी र सवालहरु सम्बन्धमा छलफल ।

प्रदेशको भूमिका तथा कार्यप्रक्रिया

संबिधान अनुरुप प्रदेशको कार्य जिम्मेवारी

- मध्यम स्तरका पूर्वाधार विकास
- आर्थिक बिकास
- सुशासन

संचालन बिधि पद्धति

- संबैधानिक ब्यबस्था
- संघीय कानून

↓

- प्रदेश बाट निर्मित कानून
- निर्देशिका, बिधि, पद्धति
- कार्य संचालन प्रक्रिया
- नागरिक बडापत्र
- साधन, जनशक्ति, पूर्वाधारहरु

योजनाबद्ध प्रयास

बिषय क्षेत्रगत नीति

↓

आबधिक योजना

↓

मध्यमकालीन खर्च संरचना

↓

बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम

↓

बार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम

मूल्य मान्यता

- नतिजा केन्द्रित, सहभागितामूलक र समावेसी विकास
- पारदर्शी एवम् जवाफदेहीपूर्ण कार्य संचालन प्रक्रिया
- सेवा प्रवाहमा पहुँच, समता र गुणस्तर
- स्रोत साधनको उपयुक्त परिचालन तथा उत्पादकत्व अभिबृद्धि
- निजीक्षेत्र, गैसस, सहकारीका कार्यको समन्वय
- सहभागितामूलक र प्रभावकारी अनुगमन तथा मूल्यांकन

मध्यमकालीन खर्च संरचना (MTEF) को परिचय

- मध्यमकालीन खर्च संरचना सार्वजनिक वित्त ब्यवस्थापनको औजार हो,
- यो तीन बर्षको हुन्छ र हरेक बर्ष तीन बर्षको चक्रीय हिसाबले तयार गरिन्छ,
- यसमा तीन बर्षको अनुमानित आय तथा खर्च समावेस गरिन्छ,
- यसमा तीन बर्षमा खर्च हुने रकमबाट हासिल हुने अनुमानित नतिजा समावेस गरिन्छ,
- यसले सरकारलाई उपलब्ध हुने स्रोत साधनको आंकलन गरी प्राथमिकताका क्षेत्रमा बाँडफाँड गर्न मद्धत गर्छ,
- यसले उपलब्ध स्रोत साधनलाई नतिजासँग जोड्न र वार्षिक बजेटलाई यथार्थपरक तथा अनुमानयोग्य बनाउन मद्धत गर्छ ।

मध्यमकालीन खर्च संरचना (MTEF) का उद्धेश्यहरु

- नीति, आबधिक योजना तथा बार्षिक बजेट तथा कार्यक्रमबीच तादात्म्यता कायम गरी स्रोत साधनको विनियोजनलाई उपलब्धीमूलक बनाउनु,
- आयोजनाहरुको प्राथमिकीकरण गरी प्राथमिकता प्राप्त आयोजनाहरुका लागि स्रोतको सुनिश्चितता गर्नु,
- प्रदेश सरकारलाई प्राप्त हुने मध्यम अबधिको आन्तरिक र बाह्य स्रोतको वास्तविक अनुमान गरी बजेट तर्जुमालाई यथार्थपरक बनाउनु,
- सार्बजनिक खर्चलाई बढी प्रभावकारी तथा कुशल बनाई लक्षित प्रतिफल सुनिश्चित गर्नु ।

मध्यमकालीन खर्च संरचना (MTEF) बनाउनुका फाइदाहरु

- वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रमको आवधिक योजनासंग अन्तरसम्बन्ध कायम गराउने,
- बजेट तर्जुमालाई यथार्थपरक र अनुमानयोग्य बनाई बिनियोजन कुशलता बृद्धि गर्ने,
- नीतिगत प्राथमिकताका क्षेत्र र बहुबर्षीय आयोजनाको लागि स्रोत सुनिश्चित गर्ने,
- सार्वजनिक खर्च व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाई लक्षित प्रतिफल प्राप्त गर्न सघाउने,
- नतिजा केन्द्रित हुने, अर्थात् नतिजा नदेखिने साना कार्यक्रममा बजेट नछर्ने,
- योजनाको मध्यमकालीन नतिजा आंकलन गरी नीतिगत परिवर्तनका आधारमा खर्चको पुनर्बितरण गर्ने,
- वजेटको कार्यान्वयनमा आर्थिक अनुशासन कायम गरी वित्तीय सुशासन कायम गर्न मद्दत गर्ने,
- वडागत भागबण्डा वा टुक्रे आयोजनामा स्रोत नछरी नतिजा देखिने आयोजनामा बजेट विनियोजन गर्ने,
- दिगो विकासका लक्ष्य हासिल गर्नमा उचित जोड दिने ।

नेपालमा मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अनुभव र सिक्न सकिने बिषयहरु

- नेपालमा यस खर्च संरचना दशौं योजनाको प्रारम्भ (आ.व. २०५९/६०) देखि नै सुरु भएको हो,
- आयोजनाहरूको प्राथमिकीकरण र साधनलाई नतिजासँग जोड्ने बिषयमा यसको योगदान रह्यो,
- तर, बाध्यकारी कानूनी ब्यवस्थाको अभाव, क्षमता नहुनु र सुधारप्रति प्रतिबद्ध नहुँदा यसले निरन्तरता भने पाएन,
- दुइ दशकको अनुभवबाट सिक्न सकिने बिषयहरु:
  - यस खर्च संरचनालाई बजेट प्रक्रियाकै अभिन्न अंगका रुपमा लिने (बार्षिक कार्यक्रम दस्तावेजमै समावेस गर्ने,
  - परामर्शदातामा बढी भर पर्दा आन्तरिक क्षमता बृद्धि नहुने र आन्तरिकीकरणमा समस्या रहने,
  - यसलाई वजेट बर्ष पछिका २ बर्षको बजेट सीमान्तरुपमा बृद्धि गर्नुका रुपमा मात्रै लिन नहुने,
  - मध्यमकालीन खर्च संरचनाले मात्रै बजेट विनियोजनका सबै समस्या हल नगर्ने,
  - यसको प्रभावकारिता बढाउन आयोजना बैंकलाई संस्थागत गर्नुपर्ने ।

योजना, मध्यमकालीन खर्च संरचना तथा वार्षिक बजेट बीचको अन्तरसम्बन्ध

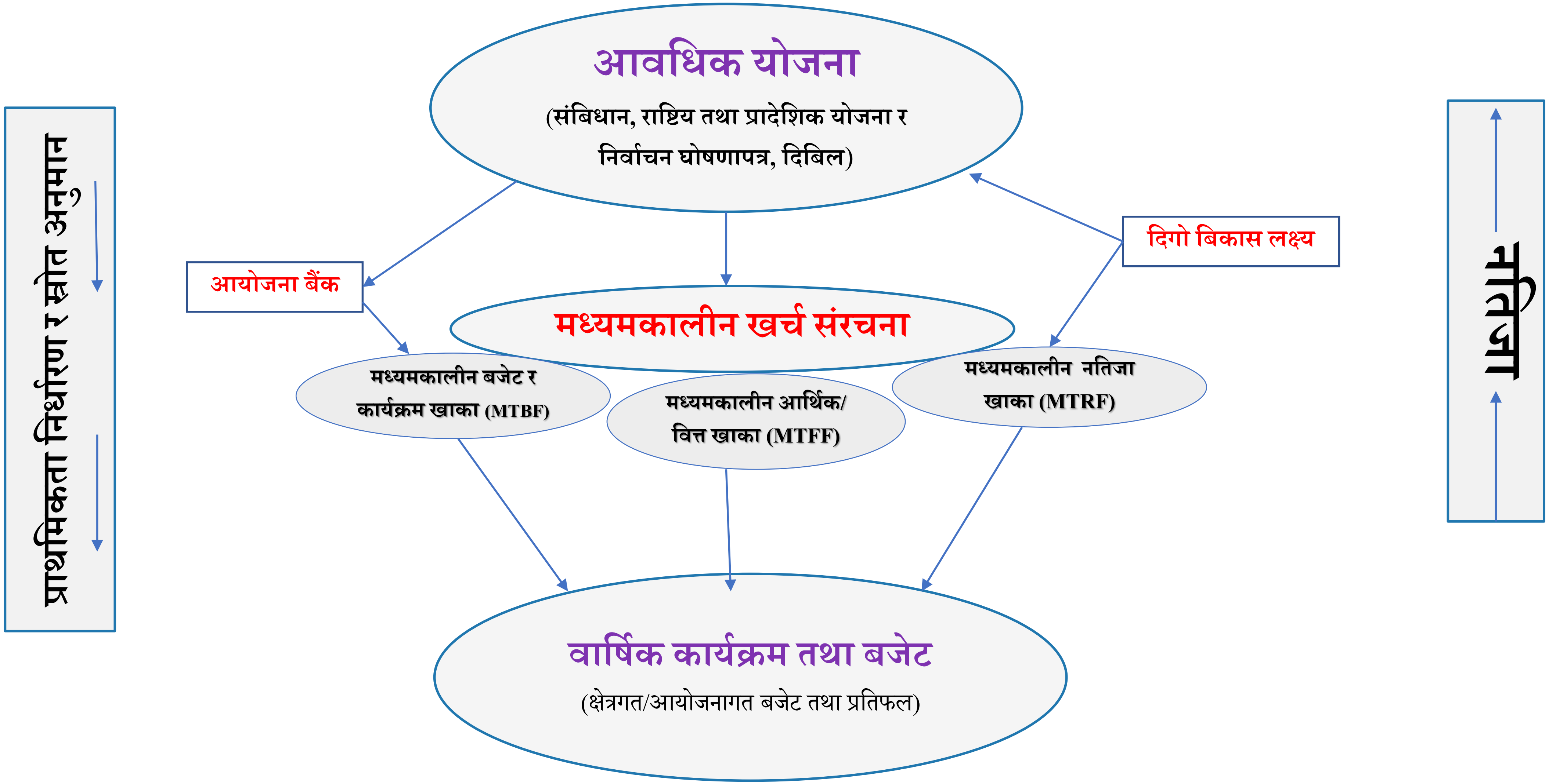

मध्यमकालीन खर्च संरचनाका प्रमुख अवयवहरू

मध्यमकालीन खर्च संरचना (MTEF)

मध्यमकालीन नतिजा खाका (MTRF)

आवधिक योजनाका नतिजा सूचकको लक्ष्य अनुसार मध्यमकालीन लक्ष्य निर्धारण

मध्यमकालीन आर्थिक/वित्त खाका (MTFF)

समष्टिगत आर्थिक उत्पादन, रोजगारी, पारिवारिक आय लगायत सूचकको लक्ष्य सहित समष्टिगत आर्थिक खाकाको तयारी

मध्यमकालीन बजेट र कार्यक्रम खाका (MTBF)

स्रोतको आवश्यकता र उपलब्धता अनुमान, आयोजनाको प्राथमिकीकरण खर्च (चालु, पूँजीगत, वित्तीय) र आय (राजस्व, अनुदान, ऋण) को अनुमान

त्रिबर्षीय चक्रीय मध्यमकालीन खर्च संरचनाको उदाहरण

(रू. करोड)

	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
म का ख सं १ (२०७६/७७-२०७८/७९)	४३९	४५९	४९९			
म का ख सं २ (२०७७/७८-२०७९/८०)	-	५९६	६२०	६४५		
म का ख सं ३ (२०७८/७९-२०७९/८०)	-	-	६३०	६५०	६८०	
म का ख सं ४ (२०७९/८०-२०८१/८२)	-	-	-	६१०	६६०	७००

कार्यक्रम/आयोजना वा उपक्षेत्रको त्रिबर्षीय खर्च अनुमान तथा प्रक्षेपण, प्राथमिकीकरण र सांकेतीकरण

(रकम रू. हजारमा)

क्र.सं.	ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/ आयोजना	आगामी पहिलो आ ब को विनियोजन				आगामी दोस्रो आ ब को प्रक्षेपण				आगामी तेस्रो आ ब को प्रक्षेपण				सांकेतीकरण				
			कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	रणनीतिक स्तम्भ	प्राथमिकीकरण	दिगो विकास लक्ष्य संकेत	लैंगिक संकेत	जलवायु संकेत
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०

बिषय उपक्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिबर्षीय अनुमानको ढाँचा

(रकम रू. हजारमा)

आर्थिक बर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	बिकास साझेदार	समुदाय सहकारी तथा अन्य क्षेत्र

प्रदेशको समष्टिगत मध्यमकालीन नतिजा खाका

क्र.सं.	सूचक	एकाइ	गत आ.व.को यथार्थ उपलब्धि	चालु आ.व.को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०../..	२०../..	२०../..
१	५ वर्षमुनिका कम तौल भएका बालबालिका	प्रतिशत					
२	साक्षरता दर (१५ वर्ष माथि)	प्रतिशत					
३	प्राविधिक शिक्षामा अध्ययनरत विद्यार्थी	संख्या					
४	प्राविधिक वा व्यवसायिक क्षेत्रमा तालिम प्राप्त जनसंख्या	प्रतिशत					
५	रोजगारीमा औपचारिक क्षेत्रको हिस्सा	प्रतिशत					
६	स्थानीय सडक (कालोपत्रे)	कि.मि.					
७	स्थानीय सडक (खण्डास्मित)	कि.मि.					
८	स्थानीय सडक (धुले)	कि.मि.					

प्रदेशको समष्टिगत मध्यमकालीन आर्थिक खाका

क्र.सं	सूचक/लक्ष्य	एकाइ	गत आ ब को उपलब्धि	चालू आ ब को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०…/…	२०…/…	२०…/…
१	कुल ग्राहस्थ उत्पादन	रु. लाख					
१.१	कृषि	रु. लाख					
१.२	गैर-कृषि (उद्योग र सेवा)	रु. लाख					
२	औसत पारिवारिक आय	रु. हजार					
३	उद्योग ब्यापार र व्यबसाय	सङ्ख्या					
४	औपचारिक क्षेत्रमा रोजगारी सिर्जना	प्रतिशत					
५	आधारभूत खाद्य सुरक्षाको स्थितिमा रहेको परिवार	प्रतिशत					

कानूनी आधारहरू (१)

अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४

- दफा १६- सार्वजनिक खर्चको विवरण तयार गर्नुपर्ने ब्यवस्था गरेको
- दफा १७ (१)- नेपाल सरकार, प्रदेश तथा स्थानीय तहले सार्वजनिक खर्चको विवरण तयार गर्दा आगामी तीन आर्थिक वर्षमा हुने खर्चको प्रक्षेपण सहितको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्नुपर्ने
- दफा १७ (२)- मध्यमकालीन खर्च संरचनामा खुलाउनु पर्ने विषयमा समावेस,
- दफा १७ (३)- प्रदेश र स्थानीय तहले ऐन प्रारम्भ भएको मितिले तीन वर्षसम्म आ-आफ्नो प्राथमिकता र आवश्यकताका आधारमा तयार गर्न सक्ने ।
- दफा २२ (१) ख- राजस्व र व्ययको अनुमान पेश गर्दा MTEF पनि संलग्न गर्नुपर्ने ।

कानूनी आधारहरू (२)

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६

- मध्यमकालीन खर्च संरचनामा देहायका विवरण खुलाई प्राथमिकीकरण गर्नुपर्ने (दफा ६)
  - आगामी ३ वर्षको समष्टिगत वित्त खाका, बजेट खाका र नतिजा खाका,
  - प्रस्तावित आयोजना वा कार्यक्रमको क्रियाकलापगत विवरण,
  - क्रियाकलापको अनुमानित प्रति इकाई लागत,
  - आयोजना/कार्यक्रम सञ्चालनमा लाग्ने समय तथा सोबाट प्राप्त हुन सक्ने प्रतिफल ।
- स्रोत अनुमान तथा खर्चको सीमा निर्धारण गर्नुपर्ने (दफा ७)

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली २०७७

- आर्थिक अनुशासन, कार्यान्वयन क्षमता, विनियोजन कुशलता र समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व कायम हुने गरी वित्त खाका, बजेट खाका र नतिजा खाका समावेश गर्नु पर्ने ।

मध्यमकालीन खर्च संरचनामा खुलाउनु पर्ने विवरण

(अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४, दफा १७ (२))

- प्रस्तावित योजनाको लक्ष्य तथा उद्देश्य
- प्रस्तावित योजनाको लागि सम्भाव्यता अध्ययन गर्न वा खर्च छुट्याउन आवश्यकताको पुष्टयाइँ
- प्रस्तावित योजना कार्यान्वयन हुनसक्ने आर्थिक वर्ष र त्यसपछिका दुई आर्थिक वर्षमा प्राप्त हुनसक्ने प्रतिफल र उपलब्धि
- प्रस्तावित योजना लागू गर्न आवश्यक पर्ने खर्चको विवरण
- खर्च व्यहोर्ने स्रोत र खर्च गरिएको रकमबाट प्राप्त हुनसक्ने प्रतिफल र उपलब्धिको प्रक्षेपण
- प्रस्तावित योजनाको मध्यम अवधिको खर्चको रणनीति र त्यसको वार्षिक खर्चसँगको तादाम्यता
- सञ्चालित योजना भए गत आर्थिक वर्षमा छुट्याइएको खर्च अनुसार लक्ष्य हासिल भए नभएको यथार्थ विवरण ।

मध्यमकालीन खर्च संरचनासम्बन्धी संस्थागत व्यबस्था (१)

संस्था	MTEF सम्बन्धी जिम्मेवारी
प्रदेश नीति तथा योजना आयोगका उपाध्यक्षको संयोजकत्वमा रहेको मध्यमकालीन खर्च संरचना निर्देशक समिति योजना आयोगका सदस्य, मन्त्रालयका सबै सचिब र मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद् कार्यलयका योजना हेर्ने सचिब यसका सदस्य हुन्छन।	• आगामी तीन वर्षको कूल स्रोत र खर्चको प्रक्षेपण गर्ने; • प्रक्षेपित कूल स्रोत र खर्चको आधारमा विषय क्षेत्रगत खर्च सीमा निर्धारण गर्ने; • मन्त्रालयहरु लाई नीतिगत र कार्यक्रमगत प्राथमिकता बारे मार्गदर्शन बनाई पठाउने। • यस खर्च संरचनासम्बन्धी समग्र कार्यको निर्देशन गर्ने; • प्राबिधिक समितिले तयार गरेको मध्यमकालीन खर्च संरचना जाँच र सूधार गरी अर्थमन्त्रालाई दिने।

मध्यमकालीन खर्च संरचनासम्बन्धी संस्थागत व्यबस्था (२)

संस्था	MTEF सम्बन्धी जिम्मेवारी
मन्त्रालयको बजेट तर्जुमा समिति	• मन्त्रालयगत कार्यक्रम/आयोजना प्राथमिकीकरणको आधार तयार गर्ने; • MTEF र आगामी आ.ब. को वजेट उपर छलफल र बिश्लेषण गर्ने; • कार्यक्रम तथा आयोजनाको प्राथमिकता निर्धारण गरी मन्त्रालयको वजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्ने ।

मध्यमकालीन खर्च संरचनासम्बन्धी संस्थागत ब्यबस्था (३)

संस्था	MTEF सम्बन्धी जिम्मेवारी
प्रदेश योजना आयोगमा अर्थ बिषय हेर्ने सदस्यको संयोजकत्वमा रहेको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारी प्राबिधिक समिति यस समितिमा सबै मन्त्रालयका योजना महाशाखा तथा शाखाका प्रमुखहरु सदस्य हुन्छन।	• सम्बन्धित मन्त्रालयको वजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिले तयार गरेको कार्यक्रम तथा बजेट प्रदेशको प्राथमिकता अनुसार छ छैन छलफल गरी प्रदेशका प्राथमिकताका आधारहरु तयार गर्ने। • बिषयगत मन्त्रालय र क्षेत्रहरुले तयार गरेका बिषयगत मध्यमकालीन खर्च संरचना निर्देशक समितिको निर्देशन बमोजिम एकिकृत गरी निर्देशक समितिमा पठाउने।

मध्यमकालीन खर्च संरचनासम्बन्धी संस्थागत ब्यबस्था (४)

संस्था	MTEF सम्बन्धी जिम्मेवारी
प्रदेश अर्थमन्त्री प्रदेश मन्त्रिपरिषद	• अर्थमन्त्रीले बार्षिक बजेट सहित प्रदेश मन्त्रिपरिषदमा पेश गर्ने। • मन्त्रिपरिषदले प्रदेश शभामा पेश गर्ने। • प्रदेश शभाले बजेटसंगै पाशगरेपछि कार्यन्वयनमा लैजाने।

कार्यक्रम तथा आयोजनाको सांकेतीकरण

- रणनीतिक स्तम्भ- प्रदेशको आबधिक योजनाको रणनीतिक स्तम्भको नम्बर उल्लेख गर्ने,
- प्राथमिकीकरण —आयोजना वा कार्यक्रमको प्राथमिकीकरण (P1, P2) उल्लेख गर्ने,
- लैंगिक संकेत —कार्यक्रम तथा आयोजनामा लैंगिक संकेत दिंदा लैंगिक समानतामा प्रत्यक्ष सहयोग पुर्याउने वा लैंगिक उत्तरदायी निर्दिष्टलाई १, अप्रत्यक्ष सहयोग पुर्याउनेलाई २ र तटस्थलाई ३ अंक दिने,
- जलवायु संकेत —अंक दिंदा अत्यन्त सान्दर्भिकलाई १, सान्दर्भिकलाई २ र तटस्थलाई ३ अंक दिने,
- दिगो विकासको लक्ष्य संकेत —सो आयोजना वा कार्यक्रम दिगो विकास लक्ष्यको कुन लक्ष्यसँग सम्बन्धित छ लक्ष्य नम्बर खुलाउने ।

नयाँ आयोजना प्रस्ताव गर्दा ध्यान दिनुपर्ने विषय

- नयाँ आयोजनाले आवधिक योजनाको समष्टिगत तथा विषयगत लक्ष्य हासिल गर्न योगदान गर्ने हुनुपर्ने,
- सरकारको नीति तथा कार्यक्रममा उल्लिखित आयोजना समावेश गर्नुपर्ने,
- अध्ययन गरिएका र प्रतिफल दिने आयोजना छनौट गर्नुपर्ने,
- प्रस्तावित आयोजनाको लागत र कार्यान्वयन समय व्यवहारिक (सामान्यतः ३ बर्षमा सकिने) हुनुपर्ने,
- आयोजनाबाट अपेक्षित प्रतिफल, असर र प्रभाव सूचकको लक्ष्य निर्धारण गर्नुपर्ने,
- दोहोरोपन नआउने गरी आयोजना बैंकमा समावेश भएको आयोजना प्रस्ताव गर्ने ।
- आयोजनाको क्रियाकलापगत लागतको अनुमान गरी प्रति एकाई लागतका आधारमा बजेट तर्जुमा गर्ने,
- एकाइ लागत निकाल्दा खर्चको मापदण्ड तथा नर्म्सलाई समेत आधार मान्ने ।

मध्यमकालीन खर्च संरचनामा दिगो विकासका लक्ष्यलाई समेट्नु पर्ने

- दिगो विकासका लक्ष्यहरुलाई वार्षिक कार्यक्रम र बजेटमार्फत कार्यान्वयन गर्न,
- दिगो विकासका लक्ष्यहरुको मध्यमकालीन प्रगति अनुगमन तथा समीक्षा गर्न,
- तीनै तहका सरकारहरुको दिगो विकासका लक्ष्यहरुको स्वामित्व स्थापित गर्न,
- दिगो विकासका लक्ष्यसंग सम्वन्धित आयोजनाहरुलाई प्राथमिकतामा राखी बजेट सुनिश्चित गर्न,
- दिगो विकासका लक्ष्यसंग सम्वन्धित आयोजनाहरुको बजेट अनुमान वास्तविक तथा अनुमानयोग्य बनाउन,
- दिगो विकासका लक्ष्यहरुको प्राप्तिमा भएको खर्च पारदर्शी बनाउन र छुट्टै गणना गर्न ।

मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन सम्बन्धी प्रमुख सवाल

- प्रदेशको मध्यमकालीन खर्च संरचना र बार्षिक विकास कार्यक्रम छुट्टाछुट्टै तयार गर्न समस्या पर्नु
- प्रदेशको मध्यमकालीन आर्थिक/वित्त खाका बनाउन आवश्यक पर्याप्त आधारहरू नहुनु
- प्रदेशको आवधिक विकास योजनामा रहेका कतिपय सूचकहरूको स्थिति देखाउने सूचना स्रोतको अभाव रहनु
- कार्यक्रम/आयोजनाको त्रिवर्षीय खर्चको यथार्थपरक अनुमान तथा प्रक्षेपणमा समस्या रहनु
- कार्यान्वयन योजना र सो अनुसारको निर्धारित समय र लागतमा आयोजना सञ्चालन तथा सम्पन्न गर्नु
- आयोजना बैंक शुरु गरी आयोजना प्रविष्टि, प्रमाणीकरण र खर्च संरचनासँग आवद्ध गराउनु
- साना टुक्रे आयोजना कार्यान्वयन गर्ने प्रवृत्ति रहँदा स्रोत छरिनु र दोहोरोपनको समस्या रहनु
- क्षमता विकासलगायत अन्य सवाल।

चालू आबधिक योजना तथा बार्षिक विकास कार्यक्रमको उपलब्धि समीक्षा ढाँचा

क सं	सूचकहरु	एकाइ	गत आ ब को उपलब्धि	चालू आ ब को अनुमानित उपलब्धि
क	आर्थिक विकास क्षेत्रका सूचकहरु			
	कुल ग्राहस्थ उत्पादन			
	औपचारिक क्षेत्रमा रोजगारी सिर्जना			
	पर्यटन आगमन			
ख	सामाजिक विकास क्षेत्रका सूचकहरु			
ग	पूर्वाधार विकास क्षेत्रका सूचकहरु			
घ	वन तथा वातावरण क्षेत्रका सूचकहरु			
ङ	सुशासन तथा संस्थागत विकास क्षेत्रका सूचकहरु			

उपक्षेत्र/कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त बिवरण

उपक्षेत्रः कृषि

क.सं.	कार्यक्रम/ आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ती)	कुल लागत (रु. लाख)	अपेक्षित नतिजा
१	उच्चमूल्य कृषि उत्पादन प्रवर्द्धन आयोजना	चिया तथा अलैंचीको उत्पादन तथा उत्पादकत्व बढाउने	२०७७/७८-२०८०/८१	२०००	चिया र अलैंचीको उत्पादन २५ प्रतिशतले वृद्धी भई क्रमशः २.५ मे.टन र ३.७५ मे.टन पुगेको हुने
२					
३					

कार्यक्रम तथा आयोजनाको प्राथमिकीकरण तथा सांकेतीकरणका आधारहरू

- **सामान्य आधारहरू (७० अंक)**
  - आर्थिक वृद्धिको लक्ष्य प्राप्तिमा योगदान पुऱ्याउने:(१५ अंक)
  - प्रदेशको प्राथमिकता वा तुलनात्मक लाभ भएको क्षेत्रमा योगदान पुर्याउने (१० अंक)
  - दिगो विकास लक्ष्य प्राप्तिमा योगदान पुऱ्याउनेः (१०)
  - सहभागिताको अवस्थाः (१०)
  - समावेशीकरणमा योगदान (१०) (क्षेत्रीय समावेशीकरण(५) र सामाजिक समावेशीकरण र लैंगिक मूलप्रवाहीकरण (५))
  - आयोजनाको प्रगति, सम्पन्न हुनलाग्ने समय वा कार्यान्वयन तयारी (१५)

- **क्षेत्रगत* आधारहरू (३० अंक)**
  - आवधिक योजनाको क्षेत्रगत लक्ष्य र उद्देश्यअनुरुप नतिजा प्राप्तिमा योगदान (१५)
  - दिगो विकासको क्षेत्रगत लक्ष्य प्राप्तिमा योगदान (१५)

(*क्षेत्रगत आधारका लागि आर्थिक, सामाजिक, पूर्वाधार, वन वातावरण र सुशासन तथा संस्थागत विकास गरी ५ क्षेत्र)

प्राथमिकीकरण र कोडिंगसम्बन्धी अन्य विषय

प्राथमिकता निर्धारणका लागि अङ्कभार

योगदान	शीर्षक	अङ्क		
		पूर्णाङ्क १५	पूर्णाङ्क १०	पूर्णाङ्क ५
प्रत्यक्ष र उच्च योगदान गरेमा	अति उत्तम	१५	१०	५
अप्रत्यक्ष र उल्लेखनीय योगदान गरेमा	उत्तम	१०	६	३
कम वा सामान्य योगदान गरेमा	सामान्य	५	३	१
योगदान नपुऱ्याएमा	न्यून	०	०	०

आयोजनाहरु (P1) र (P2) मा बर्गीकरण

अंक प्रदान गर्दा आयोजनाको कूल अंक ७५ वा सोभन्दा बढी आएमा प्रथम प्राथमिकता (P1) र ७५ भन्दा कम भएमा दोस्रो प्राथमिकता (P2) मान्ने ।

आयोजनाहरुको कोडिंग गर्ने

प्रत्येक कार्यक्रम तथा आयोजनालाई रणनीतिक स्तम्भ संकेत, प्राथमिकताक्रम संकेत (P1 र P2), दिगो विकास लक्ष्य संकेत (१ देखि १७), लैंगिक संकेत (निदृष्ठ - १, सहयोगि -२ र तटस्थ-३) र जलवायु संकेत (प्रत्यक्ष- १, अप्रत्यक्ष-२ र तटस्थ-३) प्रदान गर्ने ।

लैंङगिक संकेत

लैंङगिक बर्गीकरणका आधार	लैंगिक बर्गीकरण	लैंगिक बजेट कोड
यदि निर्दिष्ट, सहयोगी र तटस्थमा बर्गीकरण गरिएका क्रियाकलापहरुको बजेटको जम्मा आयोजना तथा कार्यक्रमको कूल बजेटको ६० प्रतिशत वा सोभन्दा माथि भए	निर्दिष्ट	१
यदि निर्दिष्ट सहयोगी र तटस्थमा बर्गीकरण गरिएका क्रियाकलापहरुको बजेटको जम्मा आयोजना तथा कार्यक्रमको कूल बजेटको १० देखि ५९ प्रतिशत भए	सहयोगी	२
यदि निर्दिष्ट क्रियाकलापको बजेटको जम्मा आयोजना तथा कार्यक्रमको कूल बजेटको ९ प्रतिशत वा सोभन्दा कम भए	तटस्थ	३

जलबायू संकेत

बजेट/खर्चको अनुपात	उपादेयता	बजेट कोड (संकेत)
प्रस्तावित कार्यक्रमको ५० प्रतिशतभन्दा बढी बजेट जलबायू परिवर्तनसँग सम्बन्धित भएमा	अत्यन्त सान्दर्भिक	१
प्रस्तावित कार्यक्रमको २० देखि ५० प्रतिशत सम्म बजेट जलबायू परिवर्तनसँग सम्बन्धित भएमा	सान्दर्भिक	२
प्रस्तावित कार्यक्रमको २० प्रतिशतभन्दा कम बजेट जलबायू परिवर्तनसँग सम्बन्धित भएमा वा प्रस्तावित कार्यक्रम जलवायू परिवर्तनसँग सम्बन्धित नभएमा	तटस्थ	३

कार्यक्रम/आयोजना वा उपक्षेत्रको त्रिबर्षीय खर्च अनुमान तथा प्रक्षेपण, प्राथमिकीकरण र सांकेतीकरण

(रकम रू. हजारमा)

क्र.सं.	ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/ आयोजना	आगामी पहिलो आ ब को विनियोजन				आगामी दोस्रो आ ब को प्रक्षेपण				आगामी तेस्रो आ ब को प्रक्षेपण				सांकेतीकरण				
			कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	रणनीतिक स्तम्भ	प्राथमिकीकरण	दिगो विकास लक्ष्य संकेत	लैंगिक संकेत	जलवायु संकेत
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०

बिषय उपक्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिबर्षीय अनुमानको ढाँचा

(रकम रू. हजारमा)

आर्थिक बर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	समुदाय तथा अन्य स्रोत

विषय उपक्षेत्रगत मध्यमकालीन नतिजा सूचक र लक्ष्यको ढाँचा

	सूचक/लक्ष्य	एकाइ	गत आ.व. सम्मको वास्तविक उपलब्धि	चालू आ.व.सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०.../...	२०.../....	२०.../...
	कृषि उत्पादन	मे टन					
	स्थानीय सडक (कालोपत्रे)	कि.मि.					
	स्थानीय सडक (खण्डास्मिथ)	कि.मि.					
	स्थानीय सडक (धुले)	कि.मि.					
	विद्युतमा पहुँच प्राप्त परिवार	प्रतिशत					
	आधारभूत खानेपानी सुविधा पुगेको जनसङ्ख्या	प्रतिशत					
	५ वर्ष मुनिका कम तौल भएका वालबालिका	प्रतिशत					
	प्राविधिक शिक्षा अध्ययनरत विद्यार्थी	प्रतिशत					

प्रदेशको समष्टिगत मध्यमकालीन आर्थिक खाका

क्र.सं	सूचक/लक्ष्य	एकाइ	गत आ ब को उपलब्धि	चालू आ ब को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०.../...	२०.../...	२०.../...
१	वार्षिक उत्पादन	रु. लाख					
१.१	कृषि	रु. लाख					
१.२	गैर-कृषि (उद्योग र सेवा)	रु. लाख					
२	औसत पारिवारिक आय	रु. हजार					
३	उद्योग ब्यापार र व्यबसाय	सङ्ख्या					
४	औपचारिक क्षेत्रमा रोजगारी सिर्जना	प्रतिशत					
५	आधारभूत खाद्य सुरक्षाको स्थितिमा रहेको परिवार	प्रतिशत					

प्रदेशको समष्टिगत मध्यमकालीन नतिजा खाका

क्र.सं.	सूचक	एकाइ	गत आ.व.को यथार्थ उपलब्धि	चालु आ.व.को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०../..	२०../..	२०../..
१	५ वर्षमुनिका कम तौल भएका बालबालिका	प्रतिशत					
२	साक्षरता दर (१५ वर्ष माथि)	प्रतिशत					
३	प्राविधिक शिक्षामा अध्ययनरत विद्यार्थी	संख्या					
४	प्राविधिक वा व्यवसायिक क्षेत्रमा तालिम प्राप्त जनसंख्या	प्रतिशत					
५	रोजगारीमा औपचारिक क्षेत्रको हिस्सा	प्रतिशत					
६	स्थानीय सडक (कालोपत्रे)	कि.मि.					
७	स्थानीय सडक (खण्डास्मित)	कि.मि.					
८	स्थानीय सडक (धुले)	कि.मि.					

प्रदेशको समष्टिगत मध्यमकालीन नतिजा खाका

क्र.सं	सूचक	एकाइ	गत आ.व.को यथार्थ उपलब्धि	चालू आ.व.को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०../.	२०../	२०../.
९	३० मिनेटको दुरीमा यातायातमा पहुँच भएका जनसंख्या	प्रतिशत					
१०	विद्युत्मा पहुँच प्राप्त परिवार	प्रतिशत					
११	सुरक्षित आवासमा बसोबास गर्ने जनसंख्या	प्रतिशत					
१२	ऊर्जा उपभोगमा नवीकरणीय ऊर्जाको अनुपात	प्रतिशत					
१३	आधारभूत खानेपानी सुविधा पुगेको जनसंख्या	प्रतिशत					
१४	५ वर्षमुनीका बालबालिकाको जन्मदर्ता	प्रतिशत					
१५	विपद्का घटनाबाट प्रभावित परिवार	प्रतिहजार					
१६	जनजङ्गलको घनत्व (रुख प्रति हेक्टर)	संख्या					
१७	मातृभाषामा पठनपाठन हुने विद्यालय	संख्या					
१८	सामाजिक सुरक्षामा आवद्ध जनसंख्या	प्रतिशत					
१९	पर्यटन आगमन	संख्या					
२०	स्थानीय सेवा प्रवाहबाट सन्तुष्ट नागरिक	प्रतिशत					

प्रदेशको मध्यमकालीन खर्च संरचनाको विषयबस्तु तथा ढाँचा

परिच्छेद १: परिचय

परिच्छेद २: मध्यमकालीन खर्च संरचना

बार्षिक विकास कार्यक्रम

परिच्छेद ३ : आर्थिक क्षेत्र

परिच्छेद ४ : सामाजिक क्षेत्र

परिच्छेद ५ : पूर्वाधार क्षेत्र

परिच्छेद ६ : वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन क्षेत्र

परिच्छेद ७ : संस्थागत विकास तथा सुशासन क्षेत्र

अनुसूचीहरू

कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण
(प्रदेशको बार्षिक विकास कार्यक्रमलाई एकिकृत गर्न उपयोगी तालिका)

ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/ आयोजना	क्षेत्रगत रणनीतिक स्तम्भ	उद्देश्य	आयोजना अवधि (सुरु र समाप्ति)	कूल लागत (रू.)	अपेक्षित नतिजा	हालसम्मको प्रगती स्थिति	आगामी तीन वर्षको उपलब्धि	आ.व. .... मा सञ्चालन हुने प्रमुख क्रियाकलाप
१	२		३	४	५	६	७	८	९

धन्यवाद !